

Knieža Pribina – klenot Slovákov

Jozef Branecký

13. novembra 2019 ✚ *História* ✚ *Slovenské osobnosti*

Pri spomienke na knieža Pribinu srdce každého Slováka musí zaplesáť nevýslovnou radosťou a šľachetnou hrdosťou.

Kto bol Pribina?

Prvý vládár slovenského národa, ktorým sa začínajú naše dramatické dejiny. Sídľil na hrade v Nitre, ktorá v týchto časoch menovala sa Nitrava.

Územie, nad ktorým vládol, rozprestieralo sa na úrodnom Nitriansku, požehnanom Pohroní a malebnom Považí.

Pribina v prvých rokoch svojho vladárenia bol pohanom. Ešte nesvitlo nad Nitravou žiariace slnko spásonosného a všetky útrapy uľahčujúceho evanjelia Kristovho, ktorý vavel: Podte ku mne všetci, ktorí pracujete a obťaženi ste, ja vás občerstvím.

Pribina, ako pohan, Perúna uznával za najvyššieho boha, ľuďom prezývaného Paromom, ktorý na Zubore pod starým košatým dubom mal božnicu. Knieža Pribina i so svojím ľuďom sem chodieval obetovať za blaho celého národa. Ale jednako len žila v nich iskierka neodolateľnej túžby po niečom vyššom, nadzemskom, kde by si očistili duše, aby boli biele ako sneh na Gerlachovke. Vysvitá to z ich najväčšej a najvýznamnejšej národnej slávnosti, spomínanej v starých spisoch pod menom: Perúndeň – Perúnov deň. Slávili ho v kvetnatom máji.

Rušno a živo bolo vtedy v Nitrave. Veľa ľudí ponáhľalo sa už skoro ráno na Zubor. Zeleň hôrky pozdĺž Nitravy a tmavomodrosť Zubora spestrovali lahodnosť a súlad slovenského kraja. Asi v polovici vrchu, na vyrovnanej rovinke, stála socha Perúnova, vyobrazujúca muža v najkrajšom veku života. Z očí mu žiarila spravodlivosť, prísnosť, ale i neúprosnosť. Na prsiach mal priloženú pravicu, z ktorej šľahali blesky v podobe lúčov z čistého zlata. V ľavej ruke držal kus skaly, ktorá znázorňovala hrom. Dlhý plášť dodával umeleckej soche ľudskej veľkosti a majestátnosti. Nad sochou rozrastal sa stáročný dub, posvätný strom slávneho Perúna. Zo suchorenia listov kňazi, zvaní žreci, veštili budúcnosť slovenského národa. Pred sochou, umiestnenou na kamennom podstavci, bol obetný oltár, zvaný žrtovec. Nad sochou a žrtovcom rozprestierala sa kaplnka, menovaná božnicou. Bola z dreva s bohatou rezbárskou ozdobou.

Na kamennom oltári horel večný oheň, živý suchým dubovým drevom. Dvaja žreci svojím životom boli zodpovední zaň, aby nevyhasol.

Slávnostného a národného významu tomuto sviatku dalo zapáľovanie posvätného ohňa.

Žreci to robili obrátne. Najsamprv nasypali trocha jemného piesku do jamky v bukovom štvorhrannom polene, do ktorej nasadili zaostrenú dubovú tyčku, okolo nej s namotaným motúzom. Kým jeden žrec ťahal

motúz napravo, naľavo, zatiaľ druhý pevne a rovno držal tyčku. Piesok trel sa okolo tyčky a mlel drevo na jemný prášok, ktorý sa čoskoro zapálil. Vtedy prikladali na plamienok tenučké dubové stružliny, potom silnejšie triesočky a nakoniec raždie, takže oheň o chvíľu vzrástol s praskotom, rozširujúc príjemnú vôňu s hustým dymom živice a tymiánu, ktorý naň hojne sypali. Posvätný dym v hustých kúdoľoch sa rozširoval medzi členmi kniežacieho dvora a medzi ľuďmi. Na koho zavial, ten sa duševne očistil.

Všetci prítomní vracali sa domov rezkým krokom a so spokojnou myslou ako znovuzrodení.

Hľa, zdravé duše starých Slovákov i v pohanstve zatúžili za očistou.

Milosť božia prvý raz sa dotkla duše Pribinovej, keď dal postaviť na nitrianskom hrade r. 833 chrám boží. Podľa záznamu z roku 871 posvätil ho Adalrák, soľnohradský arcibiskup, na úctu sv. Emerama, biskupa, ktorý zomrel mučeníckou smrťou r. 652.

Posviacka chrámu bola veľkým sviatkom nielen hlavného mesta Slovenskej krajiny Nitavy, ale i celého národa.

Tento kostol má veľký význam, lebo bol prvý, čo stavali Slovania. Týmto skutkom slovenský národ na perutiach kresťanstva sa vyzdvihol medzi kultúrne národy, aby si tam zabezpečil večné trvanie. Bol to skutok vysokej štátnickej múdrosti, ktorým sme predbehli zo susedných národov Čechov o 55 rokov, Poliakov o 137 rokov, Rusov o 158 rokov a Maďarov o 167 rokov.

Ktoré národy sa nepretvoril v znamení kríža, ako Húni, Avari, Kvádi a Markomani, čoskoro zapadli do zabudnutia. Kríž, ako symbol nebeskej pravdy, musí zvíťaziť nad pohanstvom, predstaviteľom veľkého bludu rozumu i duše.

– Veľké veci učinil Pán s nami! – môžeme i my hrdo povedať so žalmistom.

Tento kostolík, ktorého tisícstoročnú pamiatku celý slovenský národ s veľkou slávnosťou svätzil r. 1933 v Nitre, stal sa nám pred celým svetom drahocenným národným pokladom a najstarším ohniskom slovenskej kultúry.

Hľa, milosť božia dotkla sa duše Pribinovej, keď myšlienka tohto požehnaného skutku zrodila sa v ňom, ktorú vtesal do kameňa.

Ale ešte mu bolo treba prejsť trnistou cestou života, kým padol na kolená, sklonil nepoddajnú hlavu pred svätenou vodou, aby sa znova zrodil a stal sa nielen členom Cirkvi, ale aj jej apoštolom.

Bola to ťažká, bolestná skúška, ale cesty božie sú nevyspytateľné.

*

Toho času knieža Mojmír, sídliači na Devíne, spojil západné slovanské kmene v jeden celok, v jednu dŕžavu. Posilnený napadol aj Pribinu, ktorý, aby predišiel vylievaniu bratskej krvi, ustúpil pred presilou.

Tak vznikol silný jednotný slovenský štát r. 836, ktorý sa menoval Veľkou Moravou, ako prichodí toto pomenovanie v knihe byzantského Konštantína Porfyrogenneta roku 950.

Knieža Pribina i so svojím synom Kocelom ťažko opúšťal drahú Nitru, rodnú zem, ale priniesol túto veľkú obeť za svoj ľud, za ktorý žil a pracoval.

Okolnosť, že aj veľa veľmožov ho nasledovalo do vyhnanstva, dokazuje, že ho mali radi, lebo bol spravodlivý. Vo svojich poddaných videl bratskú krv. Viacerých z veľmožov poznáme podľa mena. Sú to: Unšat, Chotemír, Strbeň, Žilic, Vlkina, Vitomír, Brisnic, Zemín, Zeška, Krimičin a Trebic. Boli mu verní na život a na smrť. Vytrvali pri ňom nielen za jasného slnečného dňa, ale i v ťažkej skúške životnej, aká na nich doľahla.

Knieža Pribina i so svojím sprievodom načas uchýlil sa u Radboda, markgrófa pri Dunaji, ktorý ho odprevadil ku kráľovi Ľudovítovi Nemcovi, synovi Ľudovíta Pobožného, a vnukovi Karola Veľkého. Stalo sa to vo februári r. 837.

Cisár Ľudovít Nemec láskavo prijal Pribinu v Regensburgu so všetkými poctami, ktoré mu ako kniežaťu patrili. Jeho príchod pokladal za príležitosť, aby preukázal voči nemu mimoriadnu veľkodušnosť.

Knieža Pribina bol zlomený na tele i na duši. Dal za pravdu dvom misionárom. Levovi a Petrovi, ktorí prišli s arcibiskupom Adalrámom na posviacku kostolíka do Nitry roku 833. Prosili ho s láskou, slzami v očiach, aby nezatváral svoje srdce pred milosťou božou a prijal z ruky arcipastiera svätý krst. Ináč ho neminie trest boží.

– Posvätil som vám kresťanský kostol, aký ste si žiadali, ale ja ostanem pri viere svojich otcov – odpovedal Pribina so zatvrdlou dušou.

Zdroj: wikipedia.com

No, jednako so zaujímavosťou počúval ich slová, pretože boli plné lásky k Bohu, ktorý je iný ako Perún, lebo niet v ňom hnevu, ale odpustenia, niet prchkosti, ale zhovievavosti a trpezlivosti. Tento Boh i najväčšiemu hriešnikovi odpustí, keď oľutuje svoje hriechy. Zomrel za nás všetkých na dreve kríža, aby nás vykúpil.

Dlhé hodiny počúval ich sladké slová i so synom Kocelom. Dal im aj za pravdu, ale keď prišiel rad na Kristove slová: Milujte svojich nepriateľov a dobre činite tým, ktorí vás nenávidia a prenasledujú – vzbúrila sa v ňom horúca šľachtická krv. Bledú tvár mu zahalil tmavý rumeň hnevu a nesúhlasu, vyskočil ako hadom uštipnutý, pästou uderil hnevlivo na stôl a skríkol: Nikdy!

Hojne kropaje mu vysadli na vysoké čelo a od nesmiernej duševnej napnutosti len ťažko lapal vzduch.

O chvíľku zopakoval: – Nikdy! Ani môj otec, neohrozene bojujúci proti našim odvekým nepriateľom Avarom, neopustil nikdy ani jednému z nich. Bola to vzájomnosť. A pri najväčších slávnostiach pripil na zdravie svojich hostí a na blahobyť svojho slovenského národa z čaše zlatom olemovanej, pripravenej z lebky kagana avarského, ktorého premohol v krvavom súboji. Neopustil tomu, kto nás hanobil, kto nám krivdil a ohrožoval nás i náš národ na živote!

Dlane sa mu zavreli v tvrdé päste, aby rozdrvil každého, kto by ho chcel nahovoriť, aby miloval každého, kto by ho chcel nahovoriť, aby miloval nepriateľa. Aby miloval – Mojmíra, ktorý ho vyhnal z otcovského dedičstva! Nikdy!

Tak bolo roku 833.

A teraz?

Zlomený pod ťarchou neúprosneho života, s poníženým srdcom vníma slová Leva a Petra. Ich slová teraz nepadajú na skalú, ani na ušliapaný chodník, ale do úrodnej zeme, ktorú preoral ostrý pluh ťažkého osudu.

A keď sa ho opýtali láskavým slovom, či už odpúšťa svojmu nepriateľovi, sklonil ťažkú hlavu a tíško odpovedal: – Odpúšťam! – a naplnili sa mu oči horúcimi slzami, ktoré vypálili v ňom, čo bolo pohanské, nízke, pomstivé, krvavé, aby všetka táto zloba ustúpila odpusteniu, milosrdenstvu, ktoré aj on očakával od toho svätého Proroka.

Krst Pribinov a jeho syna Kocela dial sa v rámci veľkých slávností. Bol to triumf evanjelia na zemi, rodiaci radosť i v nebesách. Sám solnohradský arcibiskup Liutpram ho krstil, aby sa stal z neho >>pissimus ac benevolus erga Dei servitium et suum – veľmi pobožný a dobroprajný muž v službe Bohu a v povinnostiach voči sebe<< – ako to čítame v súčasných spisoch.

Stalo sa to v kostole sv. Martina v Traisme pri Dunaji, kde je teraz mesto Sankt Pölten.

Cisár Ľudovít Nemec za jeho vernosť dal mu ešte toho roku (837) v léno kniežatstvo okolo Blatného jazera, kde si vybudoval pevnosť Blatnograd.

Cisár Ľudovít o niekoľko rokov neskôr, a to 12. októbra r. 847, v prítomnosti svojich dvoch synov, Karlmana a Ľudovíta, mnohých grófov a markgrófov Rathboda a Thakulfa, správcu Marky srbskej, Ernsta, správcu Marky českej, daroval mu toto kniežatstvo do dedičného vlastníctva.

Knieža Pribina, posilnený nekonečnou milosťou božou, dôverujúc v nebeskú pomoc, pustil sa do novej budovateľskej práce, na čelo ktorej si postavil najsvätejší znak: kríž na troch kopcoch, aby založil svojmu rodu novú vlasť, kde by zároveň rozširoval i kráľovstvo božie.

Prvý kostol, ktorý tu vybudoval, bol posvätený 24. januára 850. Posvätil ho solnohradský arcibiskup Liutpram a vymenoval dvorného kaplána Dominika, ktorému dal moc, aby slúžil v ňom sväte omše, vysluhoval sviatosti a staral sa o duševný život veriacich.

Kostol bol venovaný Rodičke Božej.

Prítomných bolo veľa, tak slovenských veľmožov, ako i ľudu. Z veľmožov slovenských 14 je uvedených podľa mena v starých zápisoch a 14 nemeckých veľmožov.

V tejto blahodarnej práci za rozšírenie kráľovstva Kristovho Pribina usilovne pokračoval, v ktorej horlivosti bol mu na pomoci i jeho syn Kocel, takže za niekoľko rokov vystavali po slovenských dedinách a mestách 32 kostolov.

Božia milosť, ktorá prvý raz sa dotkla Pribinu pri posviacke kostola na hrade nitrianskom, sprevádzala ho celým životom, ktorý skončil ako obeť skalopevnej vernosti ku Kristovi a k svojmu dobrodincovi Ľudovítovi

Nemcovi.

Stalo sa, že Kalman, syn Ľudovíta Nemca, spojil sa s moravským kniežaťom Rastislavom, aby spoločne vystúpili proti grófovi Richardovi, správcovi panónskych hraníc, a proti Pabonovi, dozorcovi koruťanských hraníc, medzi ktorými Pribina mal svoje kniežatstvo.

Knieža Pribina, ako verný spojenec kráľa Ľudovíta Nemca, postavil sa proti spojenej sile Karlmana a Rastislava. Prišlo na krvavý boj, v ktorom knieža Pribina v obhajobe spravodlivosti a vernosti k svojej prísahe, hrdinsky padol. Stalo sa to r. Pána 861.

Nevieme, kde je knieža Pribina pochovaný, aby sme putovali k jeho hrobu a učili sa od neho spravodlivosti, bohabojnosti a vernosti. Ale i tak drahá je nám jeho pamiatka, ako prvého samostatného kniežata a panovníka slovenského národa.

Z knihy: Z tisícročia, Kníhtlačiareň Andrej, Bratislava 1943

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/knieza-pribina-klenot-slovakov/>